

neprijeten okus. Prav odločno je zavrgel toliko hvalisani kaolin in španjsko zemljo, katero so nekateri za mehaniško čiščenje vina priporočali. O kaolinu omenja še, da slabo čisti in da nateguje v-se amonjak iz zraka, kar daje vinu silno neprijeten okus. Zagovarja pa ribji klej in gelatino, katerih ne bo tako lahko katera novost pri čiščenju vina spodrinila. Žveplo svetuje le za obranitev prazne vinske posode. Odločno zametuje sleparska sredstva za barvanje vina; le „enocianin“ zagovarja, kajti ta je izdelan iz lušin črnih grozdnih jagod.

Prav zadovoljen sem bil z nazori prof. dr. Reitlecherja, bivšega mojega profesorja na akademiji, ker neusmiljeno je bičal sleparstvo, katero celó nekateri listi gojé in podpirajo, če tudi ne naravnost pa s tem, da sprejemajo take inserate, kateri zapeljujejo vinorejce k nepotrebnim poskušnjam. Kemija je res prelepa in tudi silno koristna učenost, a zlorabljena ne sme biti. Škoda le, da se ni obširniše o tem praktičnem vprašanju razpravljati moglo. Zborniki bili so uže utrujeni. Ker je bilo na dnevnem redu še več važnih vprašanj, je zbor vse ostale točke odložil na prihodnji shod vinorejcev, ki bo leta 1881. v Bolcani (Bozen) na Tirolskem.

Gozdna policija.

Spisal Fr. P—r.

Slavno ministerstvo kmetijstva je ustanovilo c. kr. gozdne nadzornike za vsako deželo v našem delu cesarstva. Odgovorni so oni c. k. deželni vladi, imenuje jih pa minister kmetijstva.

Nadzornikom so še pridani tako imenovani okrajni gozdarji. Imenuje jih c. kr. deželna vlada, v službi odgovorni so pa c. kr. gozdnemu nadzorniku in c. k. okrajnim glavarstvom.

Taki gozdarji so na Kranjskem pri okrajnih glavarstvih v Radovljici, Kranji, Logatcu in Postojni. Pri drugih okrajnih glavarstvih se bodo še nastavili. — Na Goriškem, v Istri, Dalmaciji, Koroškem, Štajarskem itd., so enaki gozdarji uže postavljeni.

Kaj delajo gozdni nadzorniki? Gozdnih nadzornikov naloga je skozi celo leto, razen par mesecev pozimi, po deželah potovati in o stanju gozdov c. kr. deželni vladi poročati.

Čemu so pa okrajni gozdarji? Okrajnih gozdarjev dolžnost je, celo leto, razen nekaterih hudih zimskih dnevov, po svojih okrajih popotovati in o gozdnem stanju gozdnemu nadzorniku poročati.

Gozdni nadzornik pregleda taka poročila in jih z dostavkom svojega mnenja c. kr. okrajnemu glavarstvu v daljšo razpravo odstopi. — Nadzornike in gozdarje plačuje država.

O čem pa poročajo nadzorniki in gozdarji?

Če najdejo gozde na visočinah strmih gorá, derečih vodá ali nad vasmí, ako je svet proti vasi zeló nagnjen, poročajo, da se morajo taki gozdi posebno varovati in z njimi modro gospodariti, to je, ne smejo se na golo sekati, listje ne grabiti in koze ne pasti. — Ako se na enakih krajih na golo seka, listje grabi in kozé pasejo, se zemlja rušiti začne, dež jo spira in prst vetrovi odnašajo. Nasledek vsega tega je golo kamenje, pusti kras.

Zato gozdna postava, ki je uže od leta 1852. veljavna, pa se za njo pri nas ni nobeden veliko brigal, veleva, da se prestopki v omenjenih gozdi kaznujejo od 20—200 goldinarjev, ali pa pa dolgim zaporom.

Dalje poročajo o golosekih splob, kateri so bili

uže pred leti narejeni, pa dozdej še nenasajeni. Taki goloseki se morajo z drevjem nasaditi; ako bi se pa to ne zgodilo, nasadí jih gospóska na stroške dotičnih gospodarjev.

Dokler drevje živinskim gobcem ne odraste, se na takih prostorih ne sme živina pasti. Posebno ostra kazen je za kozé odločena, če jih gozdar zasači in gospodarja gosposki ovadi. Marsikateri bo rekel: saj koza ni škodljiva, — čemu bi se ne smela pasti? Koza daje mleka siromašnim ljudem itd. — Al, kakor ves svet vé, tako tudi mene skušnja učí, da so kozé gozdom najbolj škodljive. Odrezal sem na takem kraju, kjer so se vedno kozé pasle, smreko, katere vršiček je bil vsako leto od koze odgriznjen; porobek je bil 4 centimetre, to je, blizo 2 palca debel, in letnice so kazale, da je uže 50 let stara. Ako bi ne bila koza te smreke vničevala, bila bi danes kakih 50 centimetrov, to je, 19 palcev debela in gotovo 7 gold. vredna. A ta smreka ni bila sama, ampak še 100 drugih bilo je na enaki način po kozah pokončanih. Na prostoru, ki merí kakih 15 oralov, so toraj kozé v teku časa naredile 7000 gold. škode, in tu se zdaj kamenje in objedene smreke nahajajo!

Siromašni ljudje, kateri imajo kozé, ki jih potem brez pravice po tujih gozdih pasejo, so navadno delavci. Bolje bi toraj bilo, da bi kozé opustili in raji kmetu pri delu pomagali, ki bi jih zato rad s kravjim mlekom odškodoval.

Zopet družega slišim, ki pravi: če ne bom smel listja po gozdu grabiti, ne bom imel gnoja, in kaj je kmet brez gnoja?

Gotovo je, da si kmetovalca brez gnoja ne moremo misliti. Al saj postava zaradi listja ni ostra. Ona le prepoveduje, da listja v posameznih delih gozdov vsako leto na enem in istem kraju ne smeš grabiti, in to zato, da se mlada drevesca ne porujejo.

Da pridemo zopet na goloseke, naj omenim, da, če nov golosek v svojem gozdu narediš, obsojen boš po postavi tudi v denarno kazen ali pa zapor.

Ako hoče lastnik gozda posekan prostor nasaditi, dobí brezplačno sadik pri c. k. okrajnih glavarstvih, katera jih v ta namen iz državnih sadišč dobivajo.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

Krave, ki se ne dado molzti,

se prisilijo, da med molzo mirno stojijo, s tem, da se jim čez križ položi v mrzlo vodo pomočen prt.

Drevesne rane dobro in stanovitno zaceliti,

priporoča se kuhovina smoljaka in navadnega firneža; unega se vzamete dve tretjini, tega pa ena tretjina. Ta maž se s čopičem na rane drevesu namaže.

Gospodarske novice.

Banka „Slavija“ v Pragi in pa nova zavarovalnica za kmete.

Vodstvo te tudi po vsem Slovenskem dobro znane asekurance namerava vpeljati neko novo zavarovanje na korist kmetom, to je, takim očetom, ki izročijo gospodarstvo sinom in si izgovorijo užitek (osebujek) do smrti od sina. Nemeč tak izgovorjeni užitek imenuje „Ausgedinge“. Misel te nove zavarovalnice — pišejo „Pol. Fragm.“ — je čisto nova pa obeta jako vspešna biti, če se dobro izvrši. Tako imenovano „do-smrtno zavarovanje“, uže zeló navadno pri družih sta-

novih, je še skoro neznan kmetom, in če je nekaterim tudi znano, jim je tarifa zavarovanja previsoka. Zavarovanje izgovorjenega užitka zagotavlja zavarovancu za majhno letno vplačevanje dohodkov, katere sam uživa do smrti. Znesek dohodkov se ravna po tem, ali zavarovanec banki vsako leto več ali manj vplačuje. — Kedar bo zavarovalnica osebnika v dejanje stopila, bo vodstvo banke „Slavije“ to novinko gotovo po naših časnikih razglasilo.

* *Državne podpore za kmetijstvo* je obravnavala skupščina kmetovalcev v zbornici poslancev 4. dne t. m. Poslanec baron Pirquett je v tem zboru razložil znesek državnih subvencij od leta 1872—1880 in jih primerjal državnim subvencijam drugih držav. Pri tej razpravi se je slišalo več glasov, da bi se v proračun kmetijskega ministerstva po imenu vzeli en del tacihih podpor, ki najbolj stanovitne ostanejo. To bi bilo posebno želeno pri kmetijskih podporah za šole. Skupščina je enoglasno temu predlogu pritrnila; mi le dostavljamo željo, naj bi zbornica poslancev ta nasvet odobrila.

* *Orehov so letos na Českem* pridelali sila veliko; drevesa so bila tako polna, da so se kar lomila. Al cena, po kateri jih prodajajo, je zelo nizka. In zakaj? Zato, ker ne znajo orehov dobro sušiti. Prva napaka je, da zelene orehe pustijo na kupih ležati tako dolgo, da začno gnjiti in da se luščine zmehčajo; potem orehe pač umivajo in večkrat umivajo, al po tem umivanju tudi jederca mokra postanejo in orehi plesnijo. Orehi naj se nikoli poprej ne otepajo, dokler njih zelena lupina prhka ne postane; oreh je potem suh in sam iz lupine pade, ali se vsaj labko izluši. — V tem leži krivda, da v Avstrijo, ki toliko sadja prideluje, veliko tujega sadja pride, zato, ker z domačim ne znamo prav ravnati.

* *Lahi so z Rusijo začeli* veliko sadno kupčijo. Prejšnje čase je iz Trsta in Kormina preko Dunaja ali Buda-Pešta veliko in raznoterega sadja šlo v Petrograd, Moskvo in celo v Nižnji-Novgorod, letos pa je veliko presnega sadja in družega iz Italije šlo na Rusko.

* *Trte v Nemčijo uvažati* je po ukazu od 21. oktobra t. l. ostro prepovedano, in to zaradi trtne uši.

Ozir po domovini.

Potovanje čez Predel.

Lepa si ti nam domovina

Naša slovenska zemlja ima toliko krasnih krajev, toliko zanimivih prirodnih pokrajin, da je težko reči, katera je lepša memo družih. Med*) mnogimi okolici, katere sem po naši Sloveniji obhodil in pregledal, vtisnil se mi je veličastni Predel (Predil) skoro najbolj v spomin. Potovanje čez ta preláz vzbuja v meni še danes tiste občutke, ko takrat, ko sem z njegovega vrhanca zrl v veličastno ondoto prirodo.

*) Menda nam ne boste zamerili, da smo namesti mej zapisali med, ker naše pravilo je bilo zmerom to, da pišemo, kakor večinoma narod slovenski, a ne kak posamezen pisatelj izgovarja besede. Neizmerna večina naroda razločno govori in je govorila med (zwischen) in le malokje se čuje mej ali mezi. Priča temu nam je Janežičev „Popolni ročni slovar“, ki „mej“ celo ne pozna ne; isto tako tudi Cigaletov „Deutsch-slov. Wörterbuch“ ima med in le med srpkoma stoji (mej). Zato: medzidje, medpotje, Medvode itd. Celó Babukičev „Ilirsko-nemačko-talijanski rečnik“ ima med ali medju za „zwischen“. Stvar sama po sebi je malenkost, al čemu tisti j celo tam vrvati, kjer ga narod ne pozna!

Vred.

Podala sva se s pokojnim svojim stricem čez Tolmin, Kobarid in Bovec proti velikanom julskih Alp, ki se v bližini Predela jako mogočno proti nebu dvigajo.

Iz prijaznega Bovca pelje cesta le kratek čas še po bovški mali dolinici, ko se pride do znamenite bovške soteske ali „klavže“. Tu zapuščamo soško dolino in se podamo v sotesko, po kateri šumi divji potok Koritnica. Ob vhodu v to ozko grapo, obdano z velikan-skimi skalnatimi stenami, je stal grad Dol (Del, Daels). Grad, prav za prav vojaška trdnjavnica, je uže od leta 1797. razvalina. Bil je sicer uže pred tem letom zelo podrt, al v brambo zoper Francoze so ga bili znova popravili. Ko je bila leta 1797. v boji s Francozi naši armadi Mantova vzeta, udarili so sovražniki tudi v notranje avstrijske dežele. Pot čez Predel bi jim bila morala ubraniti bovška „klavža“ trdnjavnica Dol. Izročena je zato bila v bran generalu Köblösu, ki jo je s 500 vojščaki dolgo časa hrabro branil proti francoskima generaloma Bonu in Verdieru. Trdnjavnica se je dolgo čvrsto borila z neodjenljivim protivnikom, ki ni mogel drugače do nje, kakor s tem, da je veliko vojakov splezalo na strmo goro za trdnjavo in jo od zadej napadlo. Ko je avstrijski posadki zadnje upanje do rešitve izginilo, se je še le udala sovražniku. Ljudska pripovedka o tem obleganju pravi, da je velika množina francoskih vojniki smrt našla v propadu in potoku, ki teče zdaj pod mostom in prej pod gradom, ki je bil nad potokom postavljen. Vpleniški bovško klavžo so Francozi dalje drvili proti Predelu, kjer je stražil vojvoda Bajalič. A tudi ta se premočnim francoskim četam ni mogel braniti, kajti napaden je bil od dveh strani, od spred in od zad. Udarile so na-nj čete, došle od bovškega grada in druge, ki so prišle od Trebiža skozi Rabelj. Udal se je poveljnik Francozom na milost in nemilost, nekaj njegove strune pa je po skalnatih grebenih skrivši se umaknilo proganjajočemu protivniku.

Tako se je godilo na Predelu leta 1797.

Čez 12 let ni bila osoda našim avstrijskim vojakom dosti milejša, al mnogo častnejša je bila. Vsled znova pričete vojske pridrli so bili Francozi zopet v naše pokrajine spomladi leta 1809. Al predaleč bi zašel, ko bi čitateljem, ki ne pričakujejo na tem mestu vojne popisane, opisaval junaštvo mladih avstrijskih stotnikov: Hermana pl. Hermansdorfa in pa Friderika Hensela, ki sta branila trdnjavo, prvi na Predelu, drugi na Malborgetu.

Na 1165 metrov visokem Predelu, kjer je stala leta 1809. zgodovinsko imenitna lesena trdnjava, postavila se je leta 1848. sezidana strelnica (Blockhaus) pod in nad cesto, ki vodi čez ta lepi preláz iz Goriškega na Koroško. Razen tega znamenitega zidanja pa stoji poleg ceste velik lev iz grodlja (litega železa). V prsih mu tiči odlomljena sulica; pred njim pa je postavljena piramida iz sivega marmorja. To je spominek na junaško smrt Hermanovo, kar nam napis na piramidi pové, ki se tako glasi: „Zur Erinnerung an den Heldentod des k. k. Hauptmannes Hermann v. Hermansdorf am 18. Mai 1809 und der mit ihm gefallenen Kampfgenossen. Kaiser Ferdinand I.“ (V spomin junaški smrti c. kr. stotnika Hermana pl. Hermansdorfa dne 18. maja 1809. l. in ž njim vred padlih vojnih tovaršev. Cesar Ferdinand I.) — Enak spominek stoji tudi na Malborgetu na Koroškem za stotnika Friderika Hensela, ki je enako junaško umrl 17. maja istega leta.

V avstrijski, ali vsaj v primorsko-koroški zgodovini je torej Predel tolike zgodovinske važnosti, kakor so